

Тименко М. М.
*кандидат педагогічних наук,
науковий співробітник
відділу порівняльної педагогіки
Інституту педагогіки НАПН України,
(м. Київ, Україна)*

ВІДМІННОСТІ У ШКІЛЬНИХ СИСТЕМАХ ОСВІТИ ШОТЛАНДІЇ ТА АНГЛІЇ

Незалежні школи Шотландії відрізняються від навчальних закладів інших історичних провінцій Великобританії злегка видозміненою системою освіти. Незважаючи на схожість менталітету і підходів до освітнього процесу, Шотландія виділяється декількома нестандартними рішеннями в цій сфері. І найяскравішою її особливістю стало впровадження інновацій на тлі глибокої поваги до багатовікових шотландським традиціям.

Шотландці, увійшовши до складу Сполученого Королівства, вважали за краще зберегти традиційну систему освіти, а також назви навчальних етапів та іспитів. Відмінності в назвах цих етапів стали відмінною рисою між двома системами. Так, англійські Ключові Етапи (Key Stages) в початковій і середній школі Шотландії називаються National, іспити GCSE, які входять в атестат про повну загальну середню освіту - Standard Grades, іспити AS (за перший рік навчання за програмою A-level) - Highers, а іспити A2 (відповідно за другий рік навчання) - Advanced Highers.

Фундаментальна відмінність шотландської освітньої системи від англійської полягає в тому, що в її курикулум включено більше предметів. На етапі Highers (перший рік A-level) шотландці вивчають від 4-6 предметів, в той час як в англійській їх всього 3-4. Це сприяє підвищенню рівня загальної ерудиції шотландських школярів без передчасного нав'язування їм вузької спеціалізації.

Ще одна відмінність шотландської системи навчання від англійської полягає в тому, що в університет можна вступати одразу після Highers (перший рік A-level), і зовсім не обов'язково закінчувати програму Advanced Highers

(другий рік A-level). Таким чином шотландські учні закінчують школу роком раніше, але навчання в університеті триває на рік більше, ніж в англійських школах, тобто не три роки, а чотири.

Для зарахування в більшість шотландських вузів абітурієнту необхідно успішно здати мінімум чотири іспити Highers, а ось для того, щоб поступити на особливо престижні факультети чи в університети з більш високим рейтингом потрібно надати результати п'яти іспитів Highers.

Характерно, що на першому курсі шотландського університету в навчальну програму також включено більше різноманітних предметів. Це підвищує її загальноосвітній потенціал і робить менш сфокусованою на вузькопрофільних предметах, ніж аналогічні програми навчання в Англії.

Заключний рік в шотландській школі - Advanced Highers - багато в чому схожий на другий рік A-level. Тут також вивчають 3-4 предмета: або продовжують вивчати ті ж, що і по Highers, або починають нові. Але на відміну від англійців, шотландці приділяють більше уваги підготовці до вступу в університет. Програма A-level також передбачає часткове вивчення матеріалу самостійно, але в Advanced Highers цьому приділяється набагато більше уваги. Зокрема, в програму включено: написання курсових робіт, проектів та есе; учні можуть проходити практику з деяких дисциплін, вчаться самостійно проводити дослідження, аналізу та підготовки письмових робіт на університетському рівні. Програма Advanced Highers вважається більш складною, ніж A-level - відповідно, її випускники отримують вищий бал. Наприклад, оцінка A в шотландській системі "коштує" на 10 балів більше, ніж та ж оцінка в англійській системі. У зв'язку з реформами системи освіти і постійно мінливій програмою A-level може змінитися і тариф оцінки.

Шотландський варіант: закінчити програму Highers - вступити в шотландський університет - провчитися там 4 роки.

Отже, згідно з англійською системою освіти учень повинен закінчити повну програму Advanced Highers і вступити до університету, де він

навчається 3 роки. Випускники програми Advanced Highers, що вибрали шотландський вуз, отримують можливість вступати одразу на другий курс. Резюмуючи, варто зазначити: річна програма Advanced Highers - це той же перший курс 4-річного навчання в шотландському вузі.